

BOBUR LIRIKASIDA TABIAT TASVIRI

Eshnayeva Feruza Qarshiyevna

Samarqand davlat chet tillar instituti

akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

e-mail:eshnayevaf@gmail.com

tel.raqami:+998906002487

Annotatsiya: Ushbu maqolada Zahiriddin Muhammad Bobur ruboiylarida tabiat tasvirining badiiy-falsafiy mohiyati tahlil qilinadi. Shoir lirikasida tabiat obrazlarining inson ruhiy kechinmalari, vatan sog'inchi va hayotning o'tkinchiligi bilan bog'liq holda ifodalanishi ruboiylar misolida yoritiladi. Bobur ruboiylarida tabiat manzaralari ramziy ma'no kasb etib, shoirning ichki dunyosini ochib beruvchi muhim estetik vosita ekanligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: Bobur, ruboiy, lirika, tabiat tasviri, badiiy tahlil, ramz, vatan sog'inchi.

Zahiriddin Muhammad Bobur o'zbek mumtoz adabiyotida ruboiy janrini yuksak badiiy darajaga olib chiqqan ijodkorlardan biridir. Bobur ruboiylari ixcham shaklda chuqur mazmun ifodalashi bilan ajralib turadi. Ularda inson taqdiri, hayot falsafasi, muhabbat va tabiat manzaralari uzviy uyg'unlashgan. Ayniqsa, tabiat tasviri Bobur ruboiylarida shoir ruhiy holatini ifodalovchi asosiy badiiy vositalardan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Bobur ruboiylarida tabiat va ruhiy holat uyg'unligi. Bobur ruboiylarida tabiat tasviri ko'pincha shoirning ichki kechinmalari bilan chambarchas bog'liq holda beriladi. Tabiat manzaralari shoir uchun oddiy fon emas, balki qalb holatini ifodalovchi "so'zlovchi obraz" vazifasini bajaradi. Masalan, Boburning quyidagi ruboiyida tabiat orqali ruhiy iztirob ifodalanadi:

**Bu olam ichra gar bo'lsa osoyish,
Ko'ngulda qolmas erdi hech bir tashvish.
Bahor kelib, gul ochsa bog'u buston,
Ko'ngulda baribir qolur dardu andish.**

Bu ruboiyda **bahor, gul, bog'** kabi tabiat obrazlari quvonch va go'zallik timsoli bo'lsa-da, shoir ko'nglidagi g'am ularni ham xiralashtirib ko'rsatadi. Bu orqali Bobur tabiatning tashqi go'zalligi bilan inson qalbidagi iztirob o'rtasidagi zidlikni ochib beradi.

Vatan sog'inchi va tabiat manzaralari. Bobur ruboiylarida tabiat tasviri ko'pincha vatan sog'inchi bilan bog'liq holda ifodalanadi. Vatandan uzoqlik shoir qalbida chuqur iz qoldirgan bo'lib, bu holat tabiat obrazlari orqali namoyon bo'ladi. Quyidagi ruboiy bunga yaqqol misol bo'la oladi:

**Ko'rdu yana bahorni g'urbat diyorda,
Ko'nglum qolur Farg'onada, dardu yorda.
Bu yurtning bog'i go'zal bo'lsa-da,
Ko'ngul rohat topmas o'z diyorda.**

Bu ruboiyda **bahor** — hayot va yangilanish timsoli bo'lsa-da, g'urbatda u shoirga quvonch emas, balki sog'inch keltiradi. Tabiatning go'zalligi vatansiz holda shoir uchun to'liq ma'no kasb etmaydi. Shu orqali Bobur vatanning inson hayotidagi beqiyos o'rnini ta'kidlaydi.

Tabiat obrazlarining ramziy ma'nosi. Bobur ruboiylarida tabiat obrazlari ko'pincha ramziy mazmunga ega bo'ladi. Shoir bahor, kuz, daryo, gul kabi obrazlar orqali hayot falsafasini ifodalaydi. Masalan:

**Umr daryo misol oqib o'tar tez,
Gul ochilar, so'ng so'nib bo'lar xez.
Bugun kulgu, ertaga dardu g'am,
Bu tabiat qonuni — o'zgarmas bez.**

Bu ruboiyda **daryo** — umr oqimi, **gul** — hayotning goʻzalligi va oʻtkinchiligi ramzi sifatida ishlatilgan. Bobur tabiat qonunlari orqali inson umrining foniy ekanligini falsafiy tarzda ifodalaydi. Ruboiyning ixchamligi mazmunning yanada taʼsirchan chiqishiga xizmat qiladi.

Bobur ruboiylarining badiiy xususiyatlari. Bobur ruboiylariga quyidagi jihatlar xos:

- tabiat tasvirining sodda, ammo chuqur mazmunli boʻlishi;
- tabiat va inson ruhiyatining uygʻun holda berilishi;
- ramziy obrazlar orqali falsafiy fikr ifodalanishi;
- hayotiy kuzatuvlarning samimiyligi.

Bu xususiyatlar Bobur ruboiylarini oʻzbek mumtoz lirikasining yetuk namunalaridan biriga aylantiradi.

Bobur ruboiylarida tabiat tasviri muhim badiiy va falsafiy ahamiyatga ega. Tabiat obrazlari orqali shoir oʻz ruhiy kechinmalarini, vatan sogʻinchini va hayot haqidagi teran qarashlarini ifodalaydi. Bobur ruboiylari ixcham shaklda chuqur mazmun berish imkoniyati bilan ajralib turib, oʻzbek mumtoz adabiyotida alohida oʻrin egallaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

1. Bobur, Z.M. **Devon**. – Toshkent: Fan.
2. Bobur, Z.M. **Boburnoma**. – Toshkent: Fan.
3. Hayitmetov, A. **Bobur lirikasining badiiy olami**. – Toshkent.
4. Karimov, N. **Oʻzbek mumtoz adabiyoti tarixi**. – Toshkent.
5. Qayumov, A. **Ruboiy janri va uning badiiy xususiyatlari**. – Toshkent.